

Over herkenning van jongen door de moeder, en vice versa, bij eenden

H.P. Braam

In vervolg op het stukje 'Wilde Eenden, die hun jongen niet meer accepteren' (Het Vogeljaar 30 : 210 & 331-332) lijkt het mij interessant enkele waarnemingen en conclusies, die ons duidelijk maken hoe het staat met de herkenning van jongen door de moeder en vice versa bij eenden, te vermelden. Het is de vraag of er van herkenning sprake is en zo ja op welke wijze.

A Reacties van de moeder:

—Geluid: Het is een vaststaand feit dat een moedereend fel reageert op het geluid van piepende jongen. Omdat zij echter zowel op het gepiep van haar eigen jongen reageert als op dat van voor haar vreemde jongen is het niet waarschijnlijk dat ze haar jongen aan dit soort geluid ('Angstlaut') herkent. In beide ge-

vallen reageert zij namelijk op de zelfde wijze. Weidmann (1956) vermeldt: 'Der Angstlaut eines Kückens löst Verteidigungsreaktionen der Mutter aus (...)'.
Het is echter zeer wel mogelijk dat de moedereend haar jongen aan een ander soort geluid herkent. Hierbij moet gedacht worden aan het onderhoudingsgeluid ('Unterhal-

tungslaut', 'Stimmföhlungslaut'). Er zijn mij geen waarnemingen bekend waarbij een vreemd jong door een moedereend geweerd werd uit haar eigen kroost, doordat hij zich door zijn geluid 'verraadde'.

—Reuk: Gezien het geringe reukvermogen is herkenning op basis van reuk onwaarschijnlijk.

—Uiterlijk: Een waarneming aan tamme Wilde Eenden, *Anas platyrhynchos*, in het voorjaar van 1983 is zeer vermeldenswaard: een jong raakt mank, wordt dan 1½ week (gescheiden van de moeder) verzorgd en vervolgens teruggebracht bij de moeder. Deze blijkt hem echter op generlei wijze te accepteren. Blijkbaar herkent ze hem niet meer als zijnde haar jong en wordt hij als vreemd ervaren. Wordt echter een jong maar enkele uren gescheiden van de moeder) verzorgd en vervolgens teruggezetten geen vuiltje aan de lucht. Blijkbaar is de moeder voor een bepaalde tijd in staat een bepaald punt van herkenning van haar



Foto naar dia van H.P. Braam.

jong te 'onthouden'. Wanneer het zelfde jong na nog eens een week (die hij noodzakelijkerwijs gescheiden van zijn moeder had doorgebracht) toevalligerwijs opgepakt wordt in de nabijheid van deze moeder; reageert ze op zijn 'Angstlaut' met de eerder genoemde verdedigingsreacties. In de hoop dat ze hem, na deze reactie, wél zou accepteren werd hij snel bij haar neergezet. Haar verdedigingsreacties stopten in reactie op het stoppen van zijn 'Angstlaut' en weldra werd toch de aanval op haar jong, dat ze voordien al als vreemd had ervaren, ingezet. Omdat het jong nog geen tijd had gehad om ook maar een enkel geluid te maken, is het in dit geval haast alleen mogelijk dat ze hem aan zijn uiterlijk als vreemd ervaarde. Tevens wordt datgene dat vermeld is in de eerste alinea van '—Geluid' benadrukt.

De indruk is ontstaan dat het uiterlijk van de jongen een belangrijk punt van herkenning is. Er zijn gevallen bekend waarbij de moeder de

herkenningpunten voor een tiental uren wist te onthouden. Van de tijd tussen 10 uur en 1½ week zijn echter geen gegevens bekend. Waarschijnlijk verschilt de tijd dat een eend de herkenningpunten kan onthouden niet alleen van exemplaar tot exemplaar, maar ook bij het exemplaar zelf. De gedurende de desbetreffende tijd opgedane indrukken en ervaringen zullen hierbij een belangrijke rol spelen.

B Reacties van het jong:

— Geluid: Over de herkenning door een jong van zijn moeder is op het gebied van geluid meer bekend. Verschillende malen is vastgesteld dat een jong dat voor korte tijd buiten het gezichtsveld van zijn moeder verbleef niet reageerde op het leidingsgeluid ('Führungslaut') van een vreemde moeder, maar wel op dit zelfde geluid van zijn eigen moeder. Dat het constant gehoorde 'Führungslaut' een belangrijk punt van herkenning en oriëntatie is bewijst de volgende waarneming aan een moedereend die het 'Führungslaut' merkwaaardigerwijs zelden liet horen: bij het passeren van een wijfjes Slobeend, *Anas clypeata*, door de groep jongen van de betreffende moeder, volgde één der jongen de Slobeend. Na een tiental meters ontdekte en corrigeerde het zijn fout, waarschijnlijk door het missen van het 'Unterhaltungslaut' van de rest van het kroost.

— Reuk: Idem als onder A

— Uiterlijk: Aan dit punt van herkenning heeft nauwelijks getwijfeld te worden. Bekend bij de jongen is het 'printen' van de moeder vlak na het uitkomen van het ei. Wel bestaat de indruk dat herkenning op dit gebied toeneemt met de leeftijd. Het bij 'Geluid' onder B beschreven incident bijvoorbeeld betrof een slechts enkele dagen oud jong. Een enkele weken oud jong zou zo iets nooit overkomen: het zou de wijfjes Slobeend eerder als vreemd herkend hebben. Verschillende gevallen van vergissingen in het herkennen op gebied van uiterlijk zijn dan ook alleen bekend bij slechts enkele dagen oude jongen.

Samenvattend bestaat er aldus nog behoefte aan gegevens over de herkenning van het jong dóór de moeder, met name op gebied van geluid.

De indruk bestaat dat andere gegevens een rol spelen bij het bepalen door de moeder of een jong van haar is, ja of nee. Mogelijk poogt zij constant zo goed mogelijk op de hoogte te zijn van de plaats waar haar jongen zich bevinden. Jongen die plotseling elders vandaan komen kunnen dan als vreemd beschouwd worden. Dit zou enkele tot nu toe gedane waarnemingen (zie onder andere Het Vogeljaar 30 : 210) kunnen verklaren. Het is dus zaak om in de toekomst nog eens extra op de eenden met hun jongen letten.

■ H.P. Braam, Chopinlaan 123, 4384 KX Vlissingen.

Noot: De benamingen van de geluiden zijn ontleend aan:

Weldmann, U. (1956): Verhaltensstudien an der Stockente. I. Das Aktionsystem. Zeitschrift für Tierpsychologie 13 (2).